

2022

ARCHEOLOGIENOTA Mouterij Fase 2 te Brakel (Oost-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 799

MICHIEL LOVENIERS

LAURENS VAN DAMME

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 799

Archeologienota Mouterij Fase 2 te Brakel (Oost-Vlaanderen).

MICHIEL LOVENIERS & LAURENS VAN DAMME

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2022
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

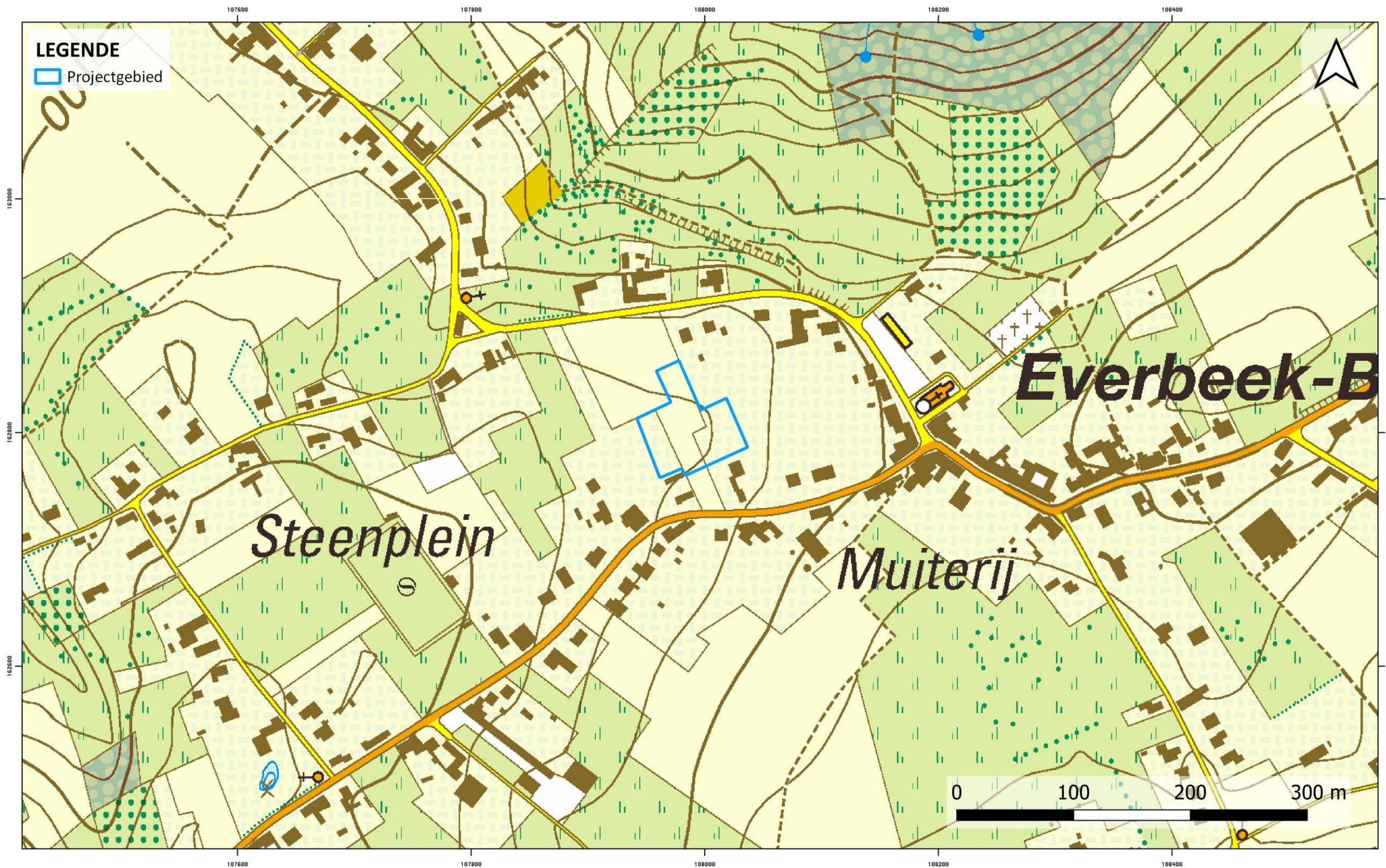
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	- 3 -
1 Administratieve fiche	- 4 -
2 Bureauonderzoek	- 8 -
2.1 Archeologische voorkennis	- 8 -
2.2 Aanleiding van het onderzoek.....	- 8 -
2.3 Doel van het onderzoek	- 8 -
2.4 Huidige situatie projectgebied	- 9 -
2.5 Beschrijving geplande werken.....	- 9 -
2.6 Randvoorwaarden	- 10 -
2.7 Werkwijze	- 10 -
3 Assessmentrapport.....	- 15 -
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 15 -
3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 18 -
3.2.1 Tertiair geologisch	- 18 -
3.2.2 Quartair geologisch	- 19 -
3.2.3 Bodem	- 20 -
3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied	- 26 -
3.3.1 Algemene historische situering	- 26 -
3.3.2 Historisch kaartmateriaal	- 27 -
3.3.3 Luchtfoto's.....	- 34 -
3.4 Archeologische situering van het projectgebied.....	- 37 -
3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving.....	- 37 -
3.4.2 CAI Indicatoren	- 40 -
4 Besluit	- 45 -
5 Bibliografie.....	- 47 -
5.1 Archeologienota's.....	- 47 -
5.2 Websites:	- 47 -
6 Lijst van figuren	- 49 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2021J323
Site	Muiterij te Brakel
Projectsigle ADEDE	BRA-MUI
Ligging	Muiterij 9660 Brakel
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgw werken	Verkaveling (fase 2)
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Bibliografische referentie	Michiel Loveniers & Laurens Van Damme, 2022, Archeologienota Muiterij Fase 2 te Brakel (Oost- Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 799, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 4.950 m ²
Periode uitvoering	Oktober 2021 – Februari 2022
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Mogelijke verstoorde zones	Zie plan p.8

BRAKEL - MUITERIJ Fase 2

aangemaakt: 15/02/2022
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

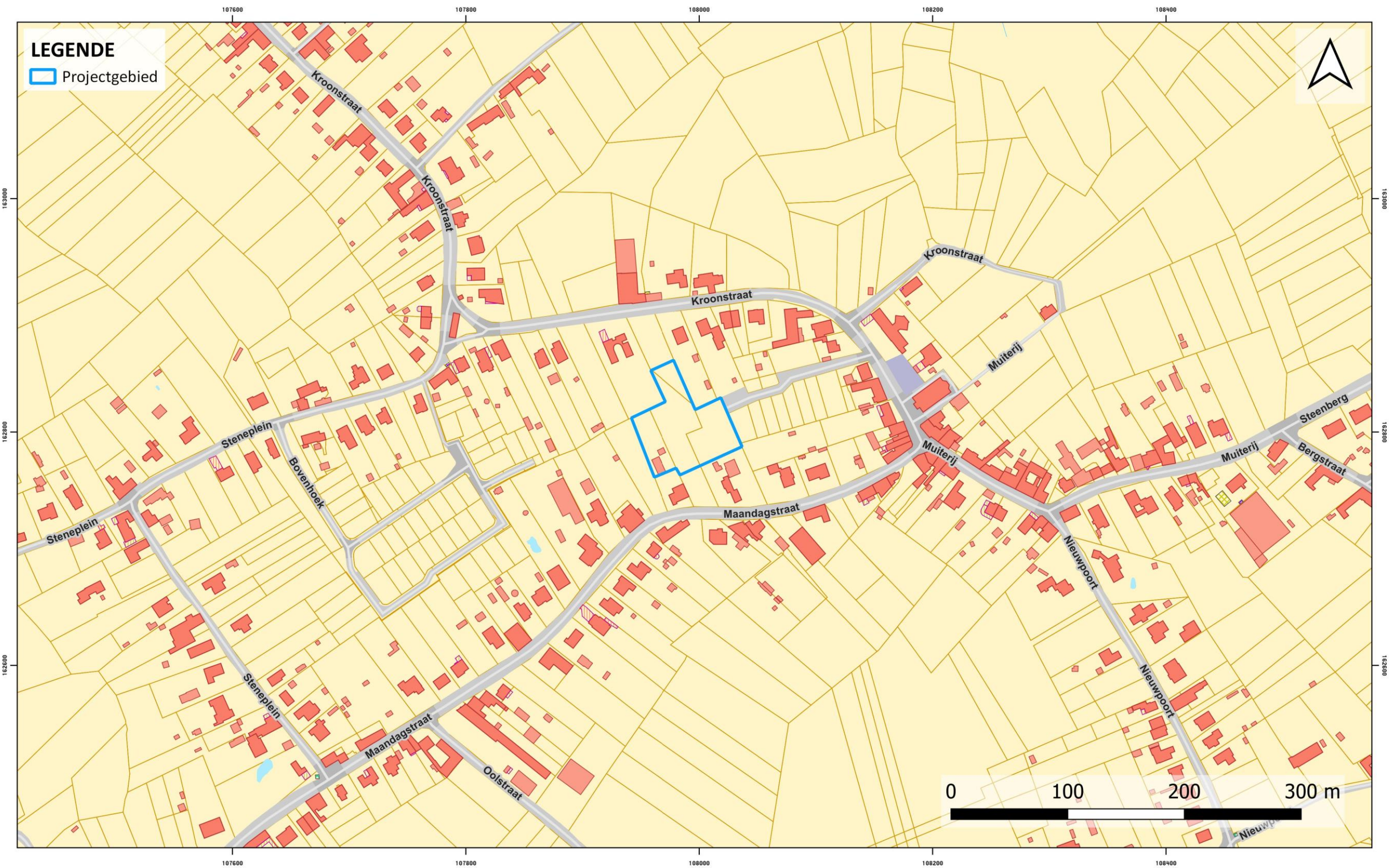

BRAKEL - MUITERIJ Fase 2

aangemaakt: 15/02/2022
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

BRAKEL - MUITERIJ Fase 2

aangemaakt: 15/02/2022
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Grenzend aan de oostelijke grens van het projectgebied staat een zone gekarteerd als GGA (Gebied 6007). Het betreft de percelen 1575L, 1575N, 1575K, 1575M, 1575A, 1575B, 1575C, 1575E, 1575F, 1575G, 1575H en 1575P. Deze kartering als GGA gebeurde op basis van een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door BAAC (zie de besproken archeologienota's in het assessmentrapport). Onderhevige archeologienota betreft immers fase 2 van een verkaveling, de eerste fase werd reeds archeologisch geëvalueerd door middel van een bureaustudie uitgevoerd door ABO, waarna een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven werd geadviseerd. Het proefsleuvenonderzoek werd in 2019 uitgevoerd door BAAC.¹ Binnen de contouren van het huidige projectgebied zijn **geen** archeologische waarden gekend. In de ruime omgeving echter wel. Deze zullen verder worden toegelicht onder hoofdstuk 3.4.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor een verkaveling waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?

¹ Veerle Caelen, *Archeologienota Mouterij te Brakel* (Gent, 2017).

Thomas Pieters, Stefanie Sadones & Sarah Schellens, *Nota Everbeek, Mouterij te Brakel* (Gent, 2019).

- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied is gelegen ter hoogte van de Muiterij te Brakel (in werkelijkheid ligt het echter op enige afstand van Brakel in het zuidwesten, tussen Steneplein en Steenberg). Het terrein is gelegen tussen de tracés van de Muiterij, Kroonstraat, Maandagstraat en Bovenhoek. In het oosten grenst het plangebied aan een verlengstuk van de Muiterij, gerealiseerd tijdens fase 1. Het terrein bestaat uit delen van vier percelen die dienst doen als tuin/graszone/weide. In het uiterste westen ligt allerlei puin opgestapeld. In de zuidwestelijke punt bevindt zich bebouwing en een stuk wegenis (loods met oprit) en een tuinzone van de woning grenzend aan het tracé van de Maandagstraat.

In het noordoosten van het terrein (Kroonstraat 56) bevindt zich vastgesteld bouwkundig erfgoed. Het gaat om een villa, naar verluidt gebouwd voor schrijnwerker Ockerman, uit 1932.² Aan de overzijde van het tracé van de Muiterij ligt de voormalige lagere gemeenteschool, eveneens vastgesteld bouwkundig erfgoed, opgericht in 1872-1874.³ Ten zuiden hiervan bevindt zich de kerk Sint-Jozef, met hieraan grenzend de pastorie dat gelijktijdig met de kerk zou gebouwd zijn (1868; zie ook het historisch kaartmateriaal).⁴ Ook aan de overzijde van de Maandagstraat is bouwkundig erfgoed gelegen. Het betreft een ensemble van drie huizen op de straathoek. Het gaat om een voormalige hoeve uit het midden van de 19e eeuw die kort na 1910 verbouwd werd tot café met kruidenierswinkel.⁵

2.5 Beschrijving geplande werken

De geplande werken omvatten een tweede fase van een verkaveling. Zoals reeds werd opgemerkt, werd de eerste fase reeds archeologisch geëvalueerd door middel van een bureaustudie uitgevoerd door ABO en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door BAAC (zie ook 3.4). Deze archeologienota behandelt fase 2, die een verkaveling in 9 loten omvat. Drie loten betreffen een open bebouwing (loten 3, 6 en 9), de overige loten betreffen halfopen bebouwing (loten 1 en 2, 4 en 5, 7 en 8). De loten variëren in oppervlakte, van ca. 326m² (lot 4) tot ca. 853m² (lot 9). Achter de woningen zullen tuinzones voorzien worden; tevens zal vooraan grasinzaaiing plaatsvinden. De loten zullen uitgeven op een nieuwe weg in KWS-verharding (bodemingreep van ca. 55cm diep), een verlenging van de reeds gerealiseerde weg tijdens fase 1. Net zoals bij fase 1 het geval was, zal onder het wegtracé een gescheiden riolering aangebracht worden. De weg zal een oppervlakte hebben van 717m². Ten

² <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74112>

³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/73954>

⁴ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/73955>

⁵ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/73956>

noorden van de weg zal tevens een elektriciteitscabine van 18m² geplaatst worden. Verder zullen ophogingen tot ca. 60cm gebeuren om de loten bouwrijp te maken. Lot 11 tot en met 14 zijn uit de verkaveling uit te sluiten.

Echter dient opgemerkt te worden dat de werken binnen het onderzoeksgebied gefaseerd zullen verlopen. In een eerste fase zullen de wegenis en de bouwgronden 1 tot en met 5, en 7 tot en met 9, uitgevoerd zullen worden. In een tweede fase wordt de loods gesloopt en lot 6 uitgevoerd.

2.6 Randvoorwaarden

Aangezien delen van het terrein verhard en/of bebouwd zijn, dient eventueel verder onderzoek ter hoogte van deze zones in uitgesteld traject te gebeuren.

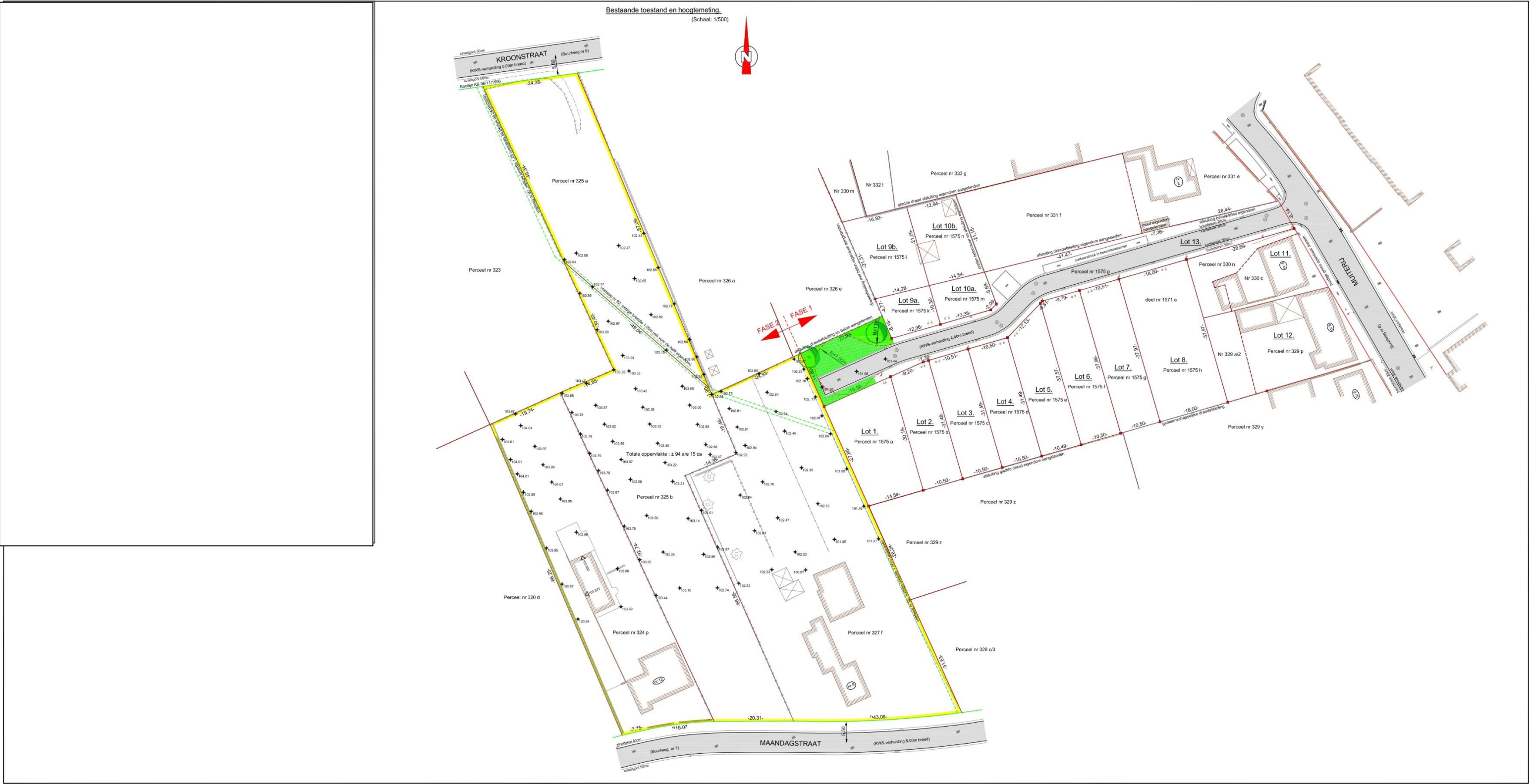
2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

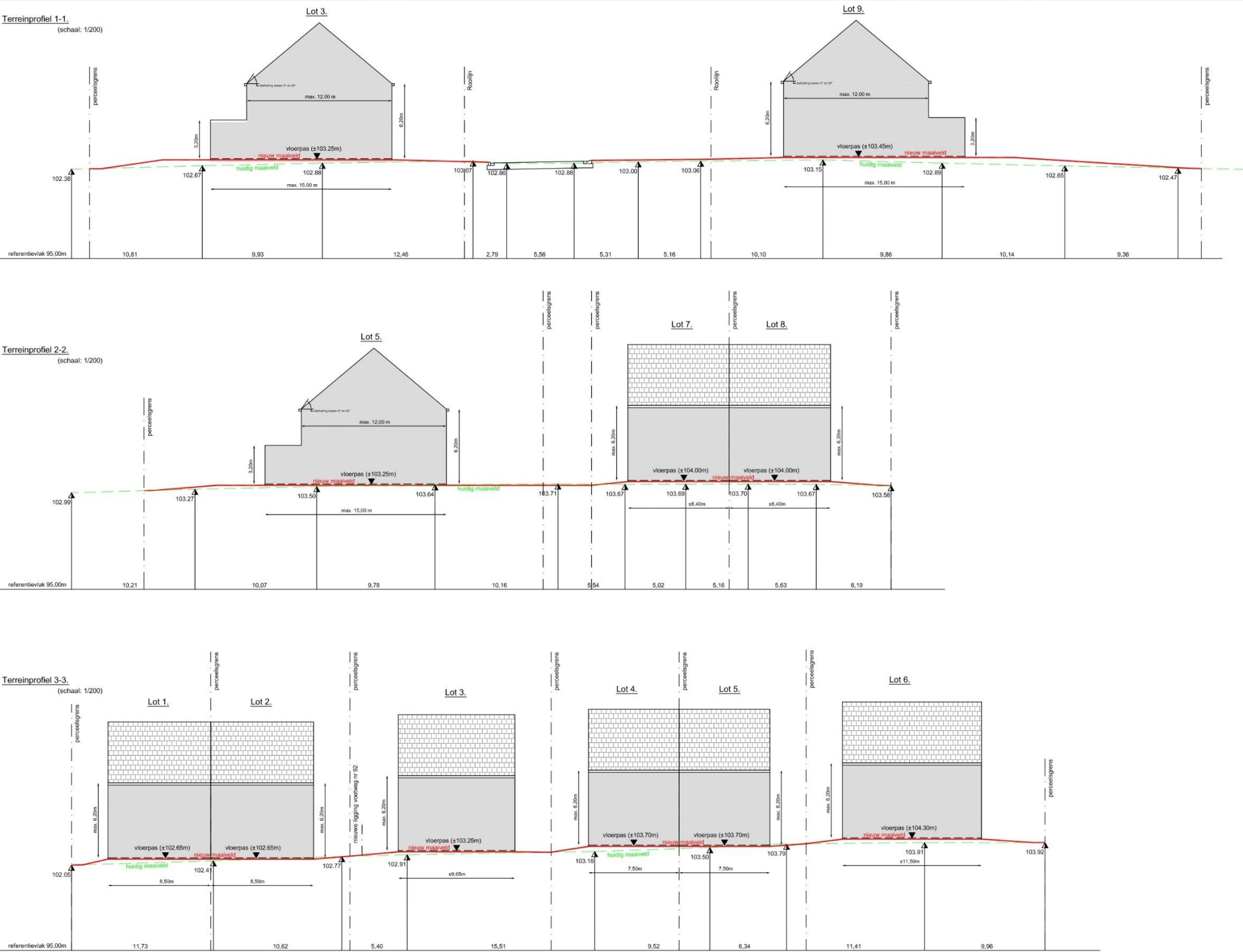
Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

- Tertiair geologische kaart
- Quartair geologische kaart
- Bodemtypekaart
- Potentiële bodemerosiekaart
- Erosiegevoeligheidskaart
- Bodemgebruiksbestand
- Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Villaret, 1745-1748
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

3 Assessmentrapport

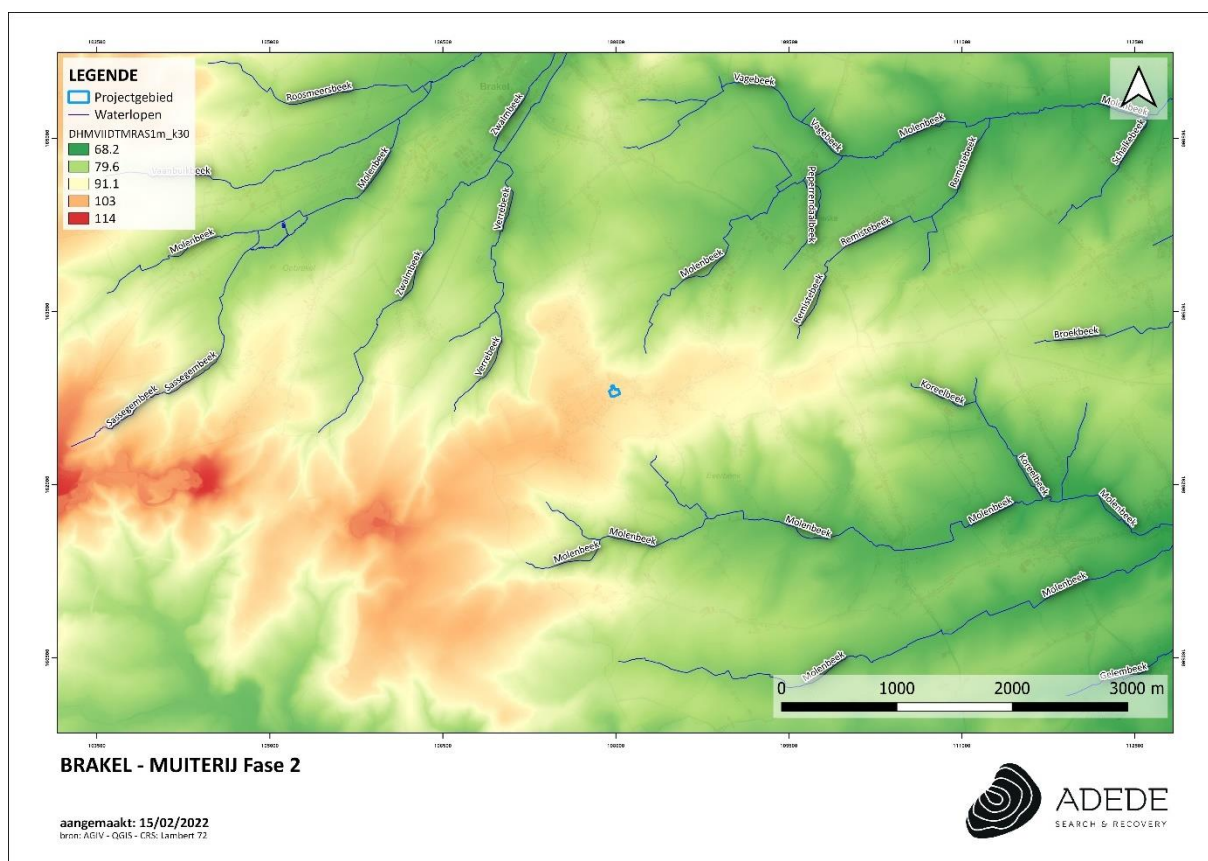
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Brakel is gelegen in een heuvelachtige en bosrijke regio binnen de Vlaamse Ardennen. Typisch voor deze streek zijn de diep ingesneden beekvalleien, open kouters op de hoge leemruggen en de lagere stroken, gevormd door depressies. In de nabijgelegen bossen ontspringen verschillende beken, die zich doorheen Opbrakel een weg banen naar de lagergelegen delen om nabij Nederbrakel de Zwalmbeek te vormen, die de streek haar naam geeft.⁶

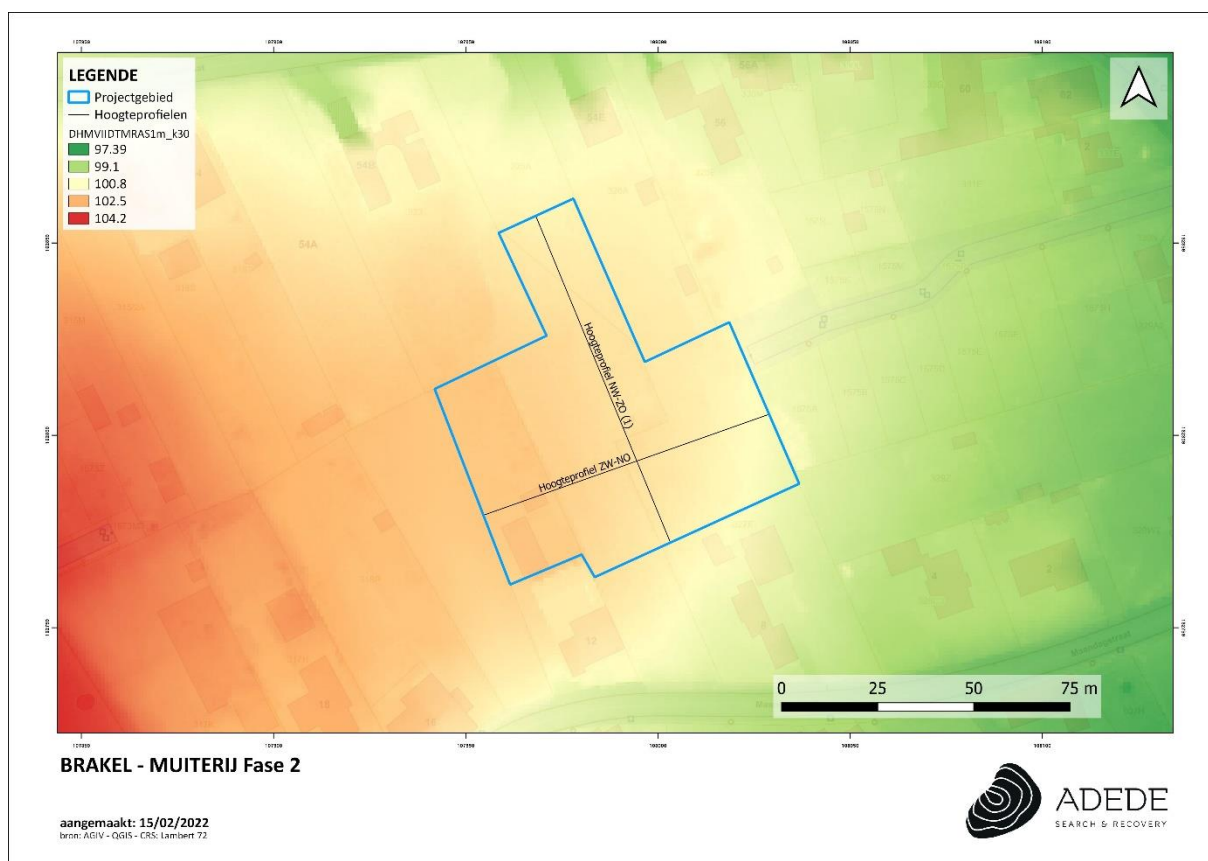
Het projectgebied is gelegen op een gemiddelde hoogte van ca. +103m TAW. Zo is het gelegen in een hogere zone van het landschap. Het projectgebied wordt in het noorden en zuiden ingesloten door de Molenbeek (op respectievelijk ca. 500m en 700m afstand). Omdat het projectgebied op enige afstand van de beek gelegen is, richting de eigenlijke heuvelrug en dus niet in een gradiëntzone, kan op basis van deze landschappelijke situatie een eerder laag archeologisch potentieel aan het terrein toegekend worden wat de steentijden betreft.

Intern vertoont het terrein een aantal hoogteverschillen. Op het DHMVII (detail) en de hoogteprofielen is te zien dat het projectgebied afloopt in noordelijke, oostelijke en zuidelijke richting. Dit betekent concreet dat het plangebied centraal en in het westen het hoogst ligt. De verschillen in reliëf kunnen oplopen tot ca. 2m.

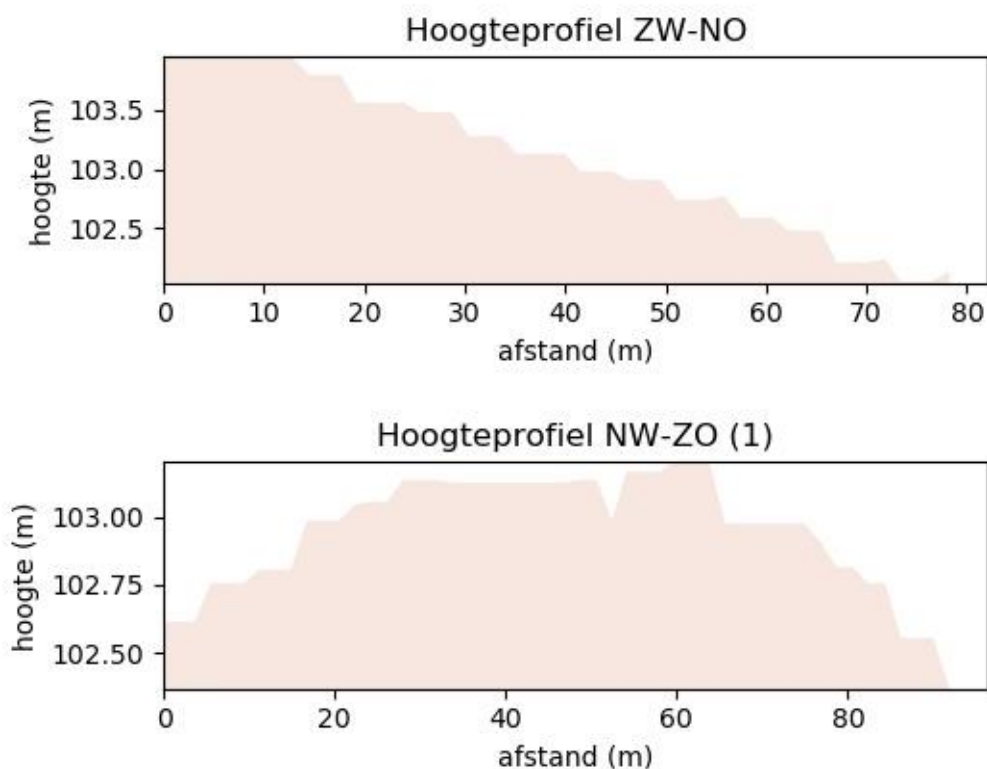
⁶ Boris Horemans, *Archeologienota Ronsestraat te Brakel (Gent, 2020)*.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DTHM VII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. Op deze kaart maakt het projectgebied deel uit van de **Formatie van Tielt**. De Formatie van Tielt heeft een maximale dikte van 50 meter en bestaat uit marien zeer fijn zand en silt, afgezet in de zee die België bedekte tijdens het Midden- tot Laat-Ypresiaan (Vroeg-Eoceen, rond 50 miljoen jaar geleden).

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Op de Quartair geologische kaart staat het projectgebied gekarteerd als **type 2**. Bij dit profieltype zijn er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype is opgebouwd uit volgende lagen:

- **Elpw:** Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holocene. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem.
- **HQ:** hellingsafzettingen van het Quartair.

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

Het projectgebied staat gekarteerd onder bodemtype **Aba1**. Dit betreft een droge leembodem met textuur B horizont. De serie Aba, ontwikkeld in het Pleistocene loessdek, vertoont onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem; bij Abao rust de Ap op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. Bij Aba(b) profielen met gevlekte textuur B vertoont deze horizont grijze strepen of gebleekte vlekken. Bij de substraatseries begint

een steenachtig zand, klei- of klei-zandsubstraat op geringe of matige diepte. De bodems vertonen geen watergebrek en geen wateroverlast dank zij de gunstige drainage en het hoog waterbergend vermogen. Substraatseries zijn evenwel gevoeliger voor droogte, te meer daar ze dikwijls op hellingen met snelle oppervlakkige ontwatering liggen. Op sterk hellende terreinen dienen voorzorgsmaatregelen tegen de erosie genomen te worden.

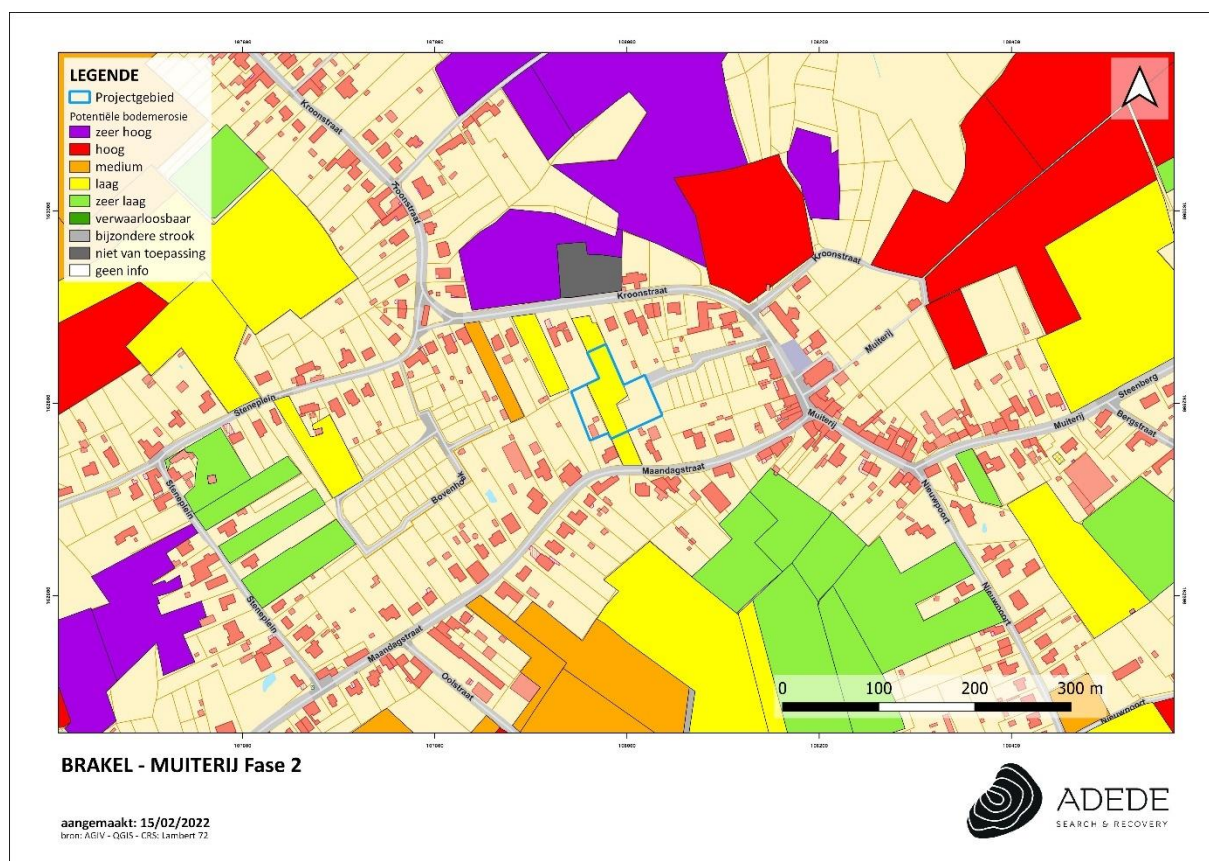
In het zuiden grenst het plangebied aan bodemtype **OB**. Dit betreft kunstmatige gronden waarbij het originele bodemprofiel door ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd is.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

Een centraal deel binnen de contouren van het plangebied is ingekleurd als geel, wat neerkomt op een **laag risico** op bodemerosie. Percelen rondom het projectgebied kennen dan weer een **zeer laag, tot zeer hoog** risico op bodemerosie.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

Op de erosiegevoeligheidskaart bevindt het projectgebied zich in **zeer sterk erosiegevoelig gebied**.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

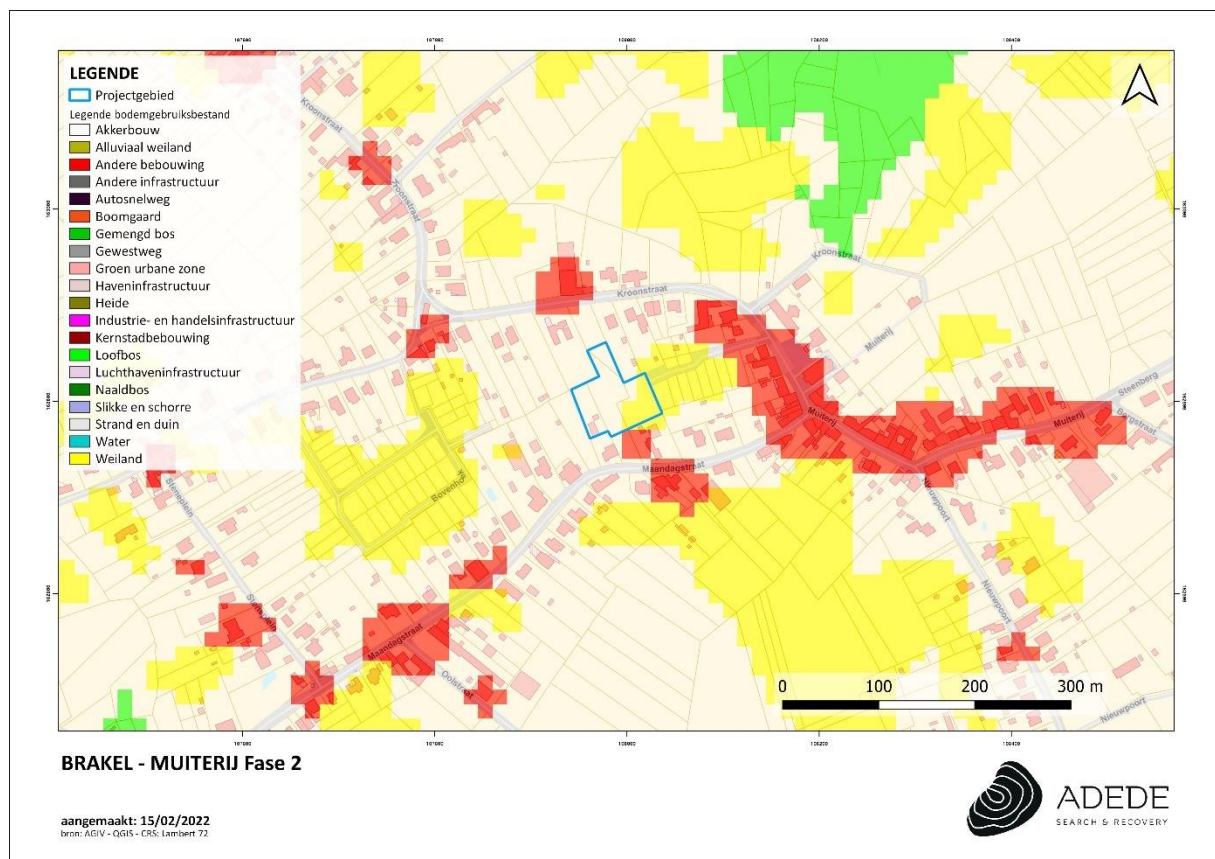
3.2.3.4 Landgebruik

Om het landgebruik ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan werd gebruikt gemaakt van het bodemgebruiksbestand, opname 2001. Hierop valt te zien dat het onderzoeksgebied als volgt gekarteerd staat:

- **Weiland (geel):** Dit betreft een bodem bedekt met gras, die niet gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier.
- **Akkerbouw (wit):** Concreet betreft dit op een bodem die gebruikt wordt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.

In het zuiden grenst het aan:

- **Andere bebouwing (rood):** Het betreft een gebied waarbij het grootste deel bedekt wordt door structuren. Dit kan gaan over gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen 30% en 80% is verhard).

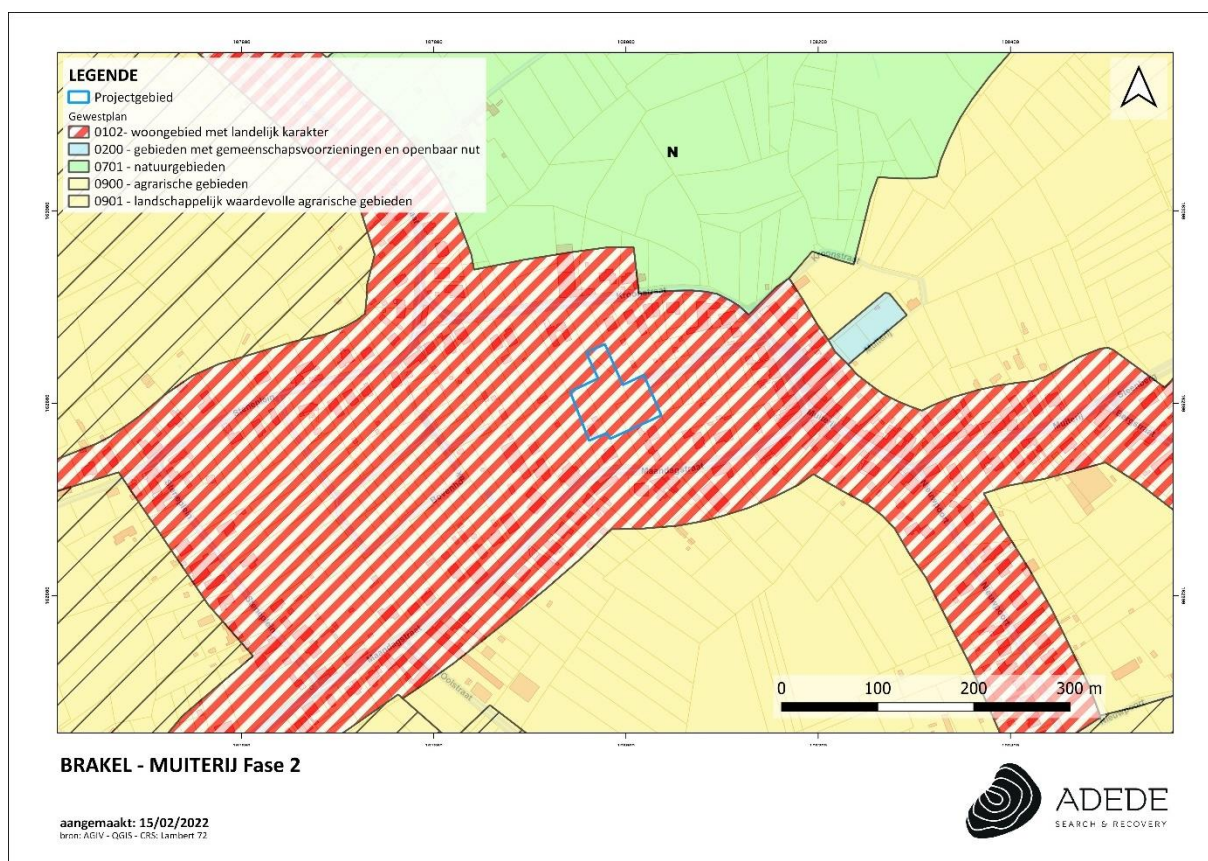

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Op het gewestplan staat het volledige projectgebied gekarteerd als:

- **Woongebieden met een landelijk karakter (rood-wit getrept):** Dit zijn gebieden bestemd voor woningbouw in het algemeen en tevens voor landbouwbedrijven.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Zowel Nederbrakel als het aanliggende Opbrakel werden volgens middeleeuwse bronnen voorheen eensluidend met Brakel aangeduid; toch zouden ze niet op éénzelfde heerlijkheid teruggaan. Hun geografische onderscheiding leidde tot aanhechting van "op" en "neder" en niet een splitsing van het vroegere Brakel.⁷

Enige prehistorische archeologica aangetroffen te Opbrakel zijn een paar bijlen als losse vondsten uit de late steentijd. Er werd ook een cirkelvormige structuur als rest van een grafheuvel uit de bronstijd luchtfotografisch waargenomen en voorts getuigt een kuil met onder andere aardewerkscherven van een nederzetting uit de vroeg La Tène. Vondsten uit de Gallo-Romeinse tijd bevestigen dat de Zuidoost-Vlaamse regio in die periode een hoge bewoningsdensiteit kende. Systematische terreinprospectie liet toe aan de hand van bouwpuin en schervenmateriaal meerdere vermoedelijke Romeinse landbouwnederzettingen in Opbrakel te lokaliseren. Ook kon het rechtlijnig tracé van de Romeinse weg Bavay-Blicquy-Velzeke te Opbrakel teruggevonden worden in een aantal wegen (onder andere Heinestraat, Cijnsland, Leinstraat, Herenhof, Riebeke). Deze weg, lang bekend gebleven als "Chaussée de Brunehaut", doorsneed Opbrakel van zuidwest naar noordoost. De vermelding in 866 van "villa Braglo", een toponiem waarin een Germaanse bosnaam wordt herkend, verwijst naar een middeleeuws uitbatingencentrum, waarop waarschijnlijk de kern van de heerlijkheid Opbrakel zou teruggaan en mogelijk betrof het tevens het centrum van een domein dat toen tot de bezittingen van de Sint-Pietersabdij van Lobbes (Thuin bij de Samber) behoorde. Ook het patrocinium van Opbrakel, Sint-Martinus, ondersteunt de hypothese van een in oorsprong vroeg-middeleeuwse bewoningskern. In 1096-1098 verwierf Ename het patronaatsrecht over de parochiekerk van Opbrakel. De benamingen Brakel en Opbrakel komen van eind 11de tot in de 13de eeuw naast elkaar voor.

De heerlijkheid Opbrakel was een leenhof dat afhing van de baanderij Eine. Van de 11de tot de 14de eeuw was de heerlijkheid Opbrakel bezit van de familie "van Brakel". Nadien kwam de heerlijkheid in handen van andere adellijke geslachten, als laatste in de 18de eeuw de familie Maroux. Zij bewoonden nog het centraal gelegen feodaal kasteel van de heren van Brakel. Dit zogenaamd "Herenhof" was een omwald kasteel met typische opper- en neerhofconfiguratie. Het kasteel verdween in 1863 en thans herinnert ter plekke enkel de gelijknamige straat eraan. Enkele van de vier grootste pachthoeven te Opbrakel waren tevens zetel van een heerlijkheid en een voortzetting van een ontginningshoeve zoals het "Hof ten Bossche" en het "Hof te Wolfskerke". Andere lenen

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13207>

(deels) geëncloveerd te Opbrakel zijn onder meer Verrebeke. De dorpskerk ligt excentrisch bij de noordoostelijke grens aan de weg naar Nederbrakel. De oude weg naar Ronse (Leinstraat) kende reeds voor de 19de eeuw een opvallende bebouwingsdensiteit. Door een toename van de bewoningsconcentratie bij de kerk en de inplanting van voorzieningen zoals klooster, school, hospitaal in de nabijheid van de kerk in de loop van de 19de eeuw, profileerde zich pas een herkenbare dorpskern. Sinds de aanleg in 1845-46 van de rechtlijnige nieuwe steenweg Ronse-Ninove, de Ronsesestraat, die het dorp doorsnijdt werd aan deze configuratie in de dorpsstructuur afbreuk gedaan terwijl de grootschalige uitbouw van instellingen sinds de 20ste eeuw wanverhoudingen creëerde in het landelijk dorpscentrum. De spoorlijn Zottegem-Ronse over Brakel in gebruik genomen in 1885 beschikte over een halte met landelijk stationnetje nabij de westelijke gemeentegrens op het gehucht Ten Bergen, verwijderd van de dorpskom.

Opbrakel kende geen industriële vestigingen, tenzij vertegenwoordigers van de traditionele ambachtelijke agrarische nijverheden. Als getuigen daarvan zijn thans nog aan te wijzen het bouwpuin van een watermolen aan de Pieter Hoelmanstraat en een recent heropgebouwde stenen windmolen op Verrebeke.⁸

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Kaart van Villaret (1745-1748)

De kaart van de Franse ingenieurs-geografen, ook wel Villaret-kaart genoemd, bestrijkt grote delen van het huidige Belgische grondgebied en vertelt ons hoe het landschap erbij lag in het midden van de 18de eeuw. Na de slag bij Fontenoy (1745) kregen de Fransen voor enkele jaren de controle over onze gebieden. Het is in die militaire context dat de meer dan 80 kaartbladen ontstonden.⁹

De kaart van Villaret toont aan dat het projectgebied geheel onbebouwd is. In het oosten, langs het tracé van de huidige Mouterij, staat bebouwing gekarteerd, omzoomd door bomenrijen. Het is mogelijk, doch niet met absolute zekerheid te staven op basis van onderstaande kaart, dat deze bebouwing bestond uit hoeven/boerderijen gezien het landelijk karakter van de omgeving (zie ook de Ferraris-kaart). Op de kaart van Villaret wordt tevens een 'chapelle Le Tournant' aangeduid, doch is deze kapel niet vast te stellen op het ander historisch kaartmateriaal. Ten oosten van het plangebied ligt dan weer een molen 'Stinberg' (of Steenberg). Het toponiem 'Le Muteray' is reeds een verwijzing naar de huidige straatnaam, de Mouterij. Het stratenpatroon is immers goed herkenbaar: de voorlopers van de Mouterij, Maandagstraat en Kroonstraat zijn reeds herkenbaar. Van

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14349>

⁹ <https://bib.kuleuven.be/ub/nieuws/2015/kaart-van-jean-villaret-1745-1748-digitaal-beschikbaar-via-limo>

de wijk 'Bovenhoek', vandaag gelegen in het westen van het plangebied, is nog geen sprake. Het gehucht Buystenberge is te zien in het noorden van het projectgebied.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia werden de Oostenrijkse Nederlanden gedurende de periode 1771-1778 uitgebreid in kaart gebracht. De eerste plannen voor dit project dateren al van 1751, maar het zou nog tot 1770 duren vooraleer de Keizerin haar fiat gaf aan het project. Het was Joseph-Jean-Francois, graaf de Ferraris (1726-1814) die de leiding van het project in handen kreeg. De Ferraris was een gerenommeerd generaal uit het Oostenrijkse leger, die in Wenen Cartografie studeerde en reeds op jonge leeftijd actief werd in het leger. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende teksten. De kaart werd in drievoud gemaakt en het exemplaar dat bedoeld was voor de landvoogd Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich

in het Nederlandse Rijksarchief te Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen. De Ferrariskaart had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren. Daarbij was het van belang dat het gebruik van de kaart zo voor de hand liggend mogelijk was. Daarbij werd overigens geen legende opgesteld, daar alle kaartelementen geacht werden duidelijk te zijn. Pas later werden legenda aan de kaarten toegevoegd.

De kaart van Ferraris maakt geen melding van bebouwing binnen de contouren van het plangebied. Dit bestaat geheel uit akkerland. De drie losstaande gebouwen langs het tracé van de huidige Mouterij nemen dezelfde vorm aan in vergelijking met de kaart van Villaret. Mogelijk gaat het hier om een verschillende kartering van dezelfde bebouwing. Een vierde losstaand gebouw is echter niet te zien op onderstaande kaart. Het projectgebied is gelegen in het gehucht 'Maendag' -dit verklaart de oorsprong van de huidige straatnaam- terwijl het gehucht 'Mutteryendries' te zien is in het zuiden -wederom verklaart dit de oorsprong van de huidige straatnaam. De molen steenberg is te zien in het oosten van het plangebied.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering van de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle 'openbare' wegen en 'private' wegen met openbare erfdienstbaarheid. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden. De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen en tabellen van grondinneming.

Net zoals op de kaart van Ferraris, wordt er op de Atlas der Buurtwegen geen bebouwing gekarteerd binnen de contouren van het plangebied. In het noordoosten wordt het echter wel doorsneden door een voetweg, die de tracés van de huidige Kroonstraat en Maandagstraat verbindt. Ten noordoosten en zuidwesten van het terrein situeert zich beperkte bebouwing. Gezien het landelijk karakter van de omgeving en de oriëntering van de bebouwing, gaat het hier vermoedelijk om hoeves. Wat opvalt is dat de bebouwing is afgenomen ivm. met de vorige kaarten: er worden slechts twee losstaande gebouwen gekarteerd langs het wegtracé van de huidige Muiterij. Het stratenpatroon is wederom duidelijk herkenbaar met in het noorden de Kroonstraat, in het oosten de Muiterij en in het zuiden de Maandagstraat. Aangezien binnen de contouren van het plangebied -en er rondom- een duidelijke percelering vast te stellen is, deed de grond vermoedelijk dienst als landbouwgrond. Of het hier gaat om akker- of weideland, valt op basis van onderstaande kaart niet te achterhalen.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philip Vandermaelen (1795-1869) was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Kort na de Belgische onafhankelijkheid richtte hij het 'Etablissement Géographique' op, een instituut dat tot 1880 zou bestaan en naast een uitgeverij van kaarten en geografische werken, ook een museum en opleidingscentrum voor cartografen was.¹⁰ Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande triangulaties. Daar hij kon beschikken over een schare goed opgeleide topografen, die hij overal ten lande uitstuurde om opmetingen te gaan doen, beschikte hij al snel over alle informatie om een nieuwe topografische kaart van het jonge België te maken. Een eerste kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's

¹⁰ L. Wellens-De Donder, *Philippe Vandermaelen, 1795-1869* (Brussel, 1969).

werd voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.¹¹

Op onderstaande kaart van Vandermaelen wordt geen bebouwing gekarteerd binnen de contouren van het plangebied. Mogelijk is de projectie op onderstaande kaart niet geheel correct daar de eerder vastgestelde voetweg het plangebied vrij westelijk doorkruist. Qua stratenpatroon en bebouwing is ivm. de Atlas der Buurtwegen een status quo vast te stellen. De Steenbergmolen is opnieuw te zien in het oosten van het terrein. Het is mogelijk dat het projectgebied nog steeds dienst deed als landbouwgrond, doch valt dit op basis van onderstaande kaart niet met absolute zekerheid te zeggen.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). In 1827 werd Popp benoemd tot controleur van het kadaster in Brugge. Na de Belgische onafhankelijkheid kreeg Popp, in navolging

¹¹ C. Lemoine-Isabeau, *La carte de Belgique et l'institut Cartographique Militaire (Dépot de la Guerre), 1830-1914 (Brussel, 1988).*

van Philip Vandermaelen, de goedkeuring van de overheid om de Belgische kadasterplannen in de handel te brengen. De kadasterkaarten van Popp zijn dus in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten zodoende veel gegevens over perceelsindeling. Bijkomende informatie bij de kaarten werd uitgegeven in bijgaande leggers. Popp overleed voor hij zijn volledige kadastrale atlas kon afwerken. Zijn weduwe vervulde nog de plannen voor de provincie Luik, maar voor sommige gebieden beschikken we niet over een kadastrale kaart van Popp.¹²

Op de kaart van Popp is te zien dat het plangebied wederom onbebouwd is. Aangezien een duidelijke percelering vast te stellen is, doet de grond mogelijk nog dienst als landbouwgrond. Of het hier gaat om akker- of weideland, valt op basis van onderstaande kaart niet te achterhalen. In tegenstelling tot het vorig kaartmateriaal (Atlas der Buurtwegen en Vandermaelen) is nu meer bebouwing te zien aan de straatzijde van de Muiterij. Het gebouw ten zuidwesten van het terrein is dan weer verdwenen. Aan de overzijde van de Muiterij werd een kerk gebouwd. Het gaat om de parochiekerk Sint-Jozef, die gebouwd zou zijn in het jaar 1868.¹³

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

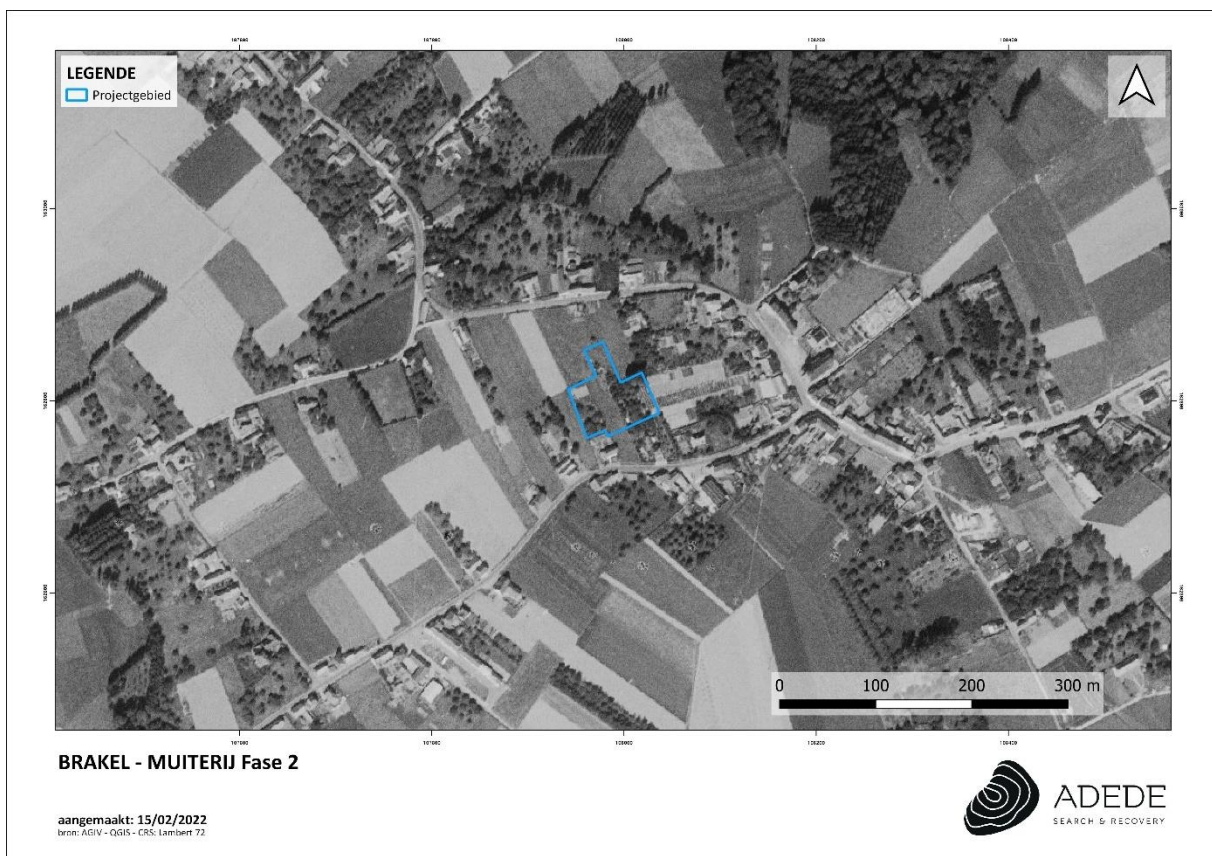
¹² Vrielinck, Grootse plannen. De kadastrale Atlas van België van P.C. Popp: genese en datering (1840-1880) (Amsterdam, 2018).

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/95207>

3.3.3 Luchtfoto's

3.3.3.1 Luchtfoto 1971

Zoals op het historisch kaartmateriaal werd vastgesteld, lijkt ook op de luchtfoto van 1971 het terrein geheel onbebouwd te zijn. Zo lijkt het voornamelijk te bestaan uit landbouwgrond en beboste zones. Door de grofkorreligheid van de luchtfoto valt dit echter niet met absolute zekerheid te zeggen. Het stratenpatroon is wederom herkenbaar, doch is van de wijk 'de Bovenhoek' nog geen sprake.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.3.2 Luchtfoto 1979-1990

De luchtfoto van 1979-1990 bevestigt dat het terrein geheel onbebouwd is gebleven. Het bestaat voornamelijk uit graszones met her en der een aantal bomen. Het valt inderdaad op dat er bomen gerooid zijn geweest.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.3.3.1 Luchtfoto 2000-2003

Het merendeel van het plangebied is onbebouwd. In het noorden lijkt zich een opslagplaats voor veevoeder en/of gewassen te bevinden, beschermd door een afdekzeil (waar doorgaans autobanden op gelegd worden). Op die manier kan besloten worden dat de gronden van het projectgebied nog dienst deden in het kader van landbouwactiviteiten. In het zuidoosten bevindt zich een afgebakende zone die de tuinzone van de woning aan de Maandagstraat lijkt op te maken. In het uiterste westen is de zone te zien waar puin ligt, de loods met oprit is nog niet te zien.

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.

3.3.3.1 Meest recente luchtfoto

De meest recente luchtfoto werd besproken in het kader van de huidige situatie van het plangebied (zie eerder).

Figuur 19. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

Archeologienota, Muiterij (Bureaustudie ABO en proefsleuvenonderzoek BAAC fase 1):

Er werd geoordeeld dat de locatie van het projectgebied, op een hoogte nabij water, een potentiële aantrekkingspool voor menselijke occupatie vanaf de steentijd moet geweest zijn. Het archeologisch potentieel van het plangebied zou vooral de Romeinse periode omvatten, dit op basis van de sporen en/of vondsten die aangetroffen werden in de omgeving van het plangebied en wijzen op menselijke aanwezigheid tijdens deze periode. Ook kon niet uitgesloten worden dat resten uit de steentijd, metaaltijden, middeleeuwen, en Post-middeleeuwse periode gevonden zouden worden. Er werd dus verder onderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.¹⁴

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd een assessment gedaan van de bodemopbouw binnen het projectgebied aan de hand van twee profielen in elke werkput. Over het gehele plangebied werd

¹⁴ Veerle Caelen, *Archeologienota Muiterij te Brakel* (Gent, 2017).

deze profielen een AC-sequentie aangetroffen. Bovenaan lag een bouwvoor (Ap-horizont) van gemiddeld 30 cm dik. Deze bestond uit grijsbruine zandleem en was weinig compact. Deze bouwvoor ging over op een pakket colluvium met een variabele dikte maar gemiddeld was deze 30 cm dik. Het onderscheid tussen deze hellingsafzettingen en de onderliggende moederbodem was niet scherp afgelijnd. De compacte Cg-horizont (moederbodem met gleyverschijnselen) lag op een diepte van 60 cm en bestond uit een bruin-bruingrijze zandleem. In het westen van de vierde werkput was echter duidelijk sprake van een OB-bodem. In dit geval gaat het over een zeer humeuze aanlegput van naaldbomen verstoord door bebouwing. De antropogene stratigrafie van de site bestond uit slechts één relevant (leesbaar) archeologisch niveau, onder de A-horizont steeds ongeveer 40-60 cm onder het maaiveld.

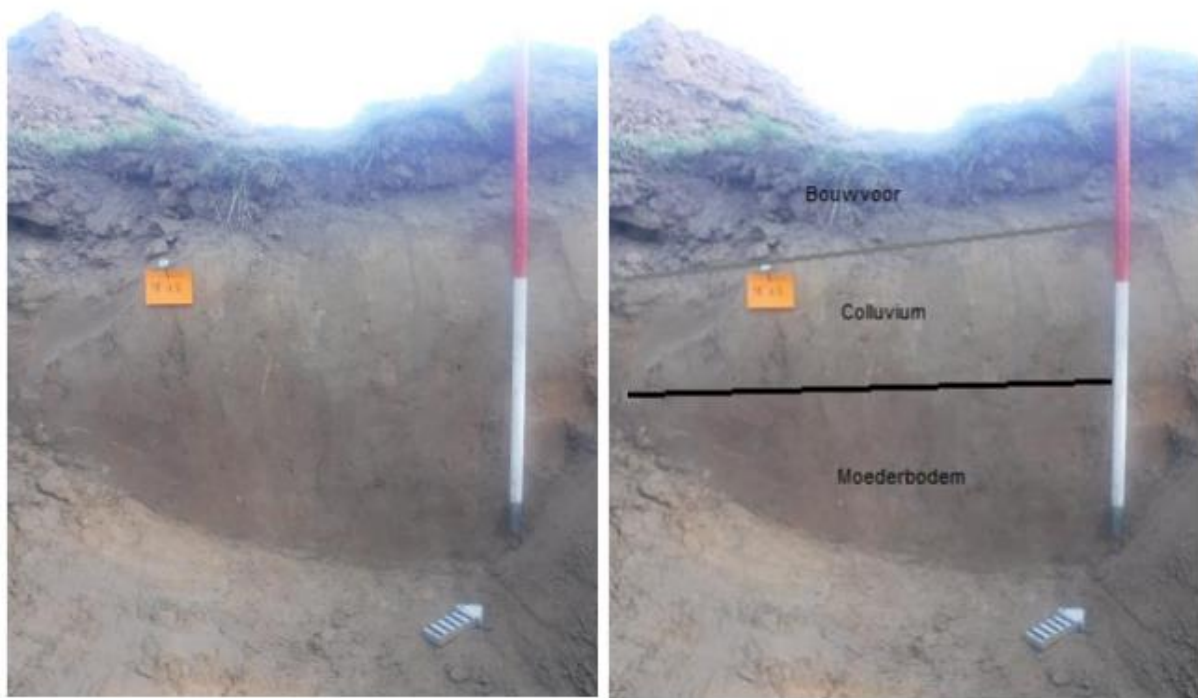
Na het proefsleuvenonderzoek werden geen archeologische sporen aangetroffen, en slechts beperkt vondstenmateriaal. Het ging hier om postmiddeleeuws aardewerk dat waarschijnlijk in verband kan gebracht worden met de heropleving van menselijke occupatie van het gebied in de 19e eeuw. Tevens werden recente verstoringen aangetroffen die te relateren zijn aan drainagewerken.¹⁵

Figuur 20. Zuidelijk profiel 1 in WP2 tijdens het proefsleuvenonderzoek van BAAC.¹⁶

¹⁵ Thomas Pieters, Stefanie Sadones & Sarah Schellens, Nota Everbeek, Mouterij te Brakel (Gent, 2019).

¹⁶ Thomas Pieters, Stefanie Sadones & Sarah Schellens, Nota Everbeek, Mouterij te Brakel (Gent, 2019).

Figuur 21. Noordelijk profiel 2 in WP1 tijdens het proefsleuvenonderzoek van BAAC.¹⁷

Archeologienota, Steneplein:

Het archeologisch potentieel van het projectgebied had vnl. betrekking op de Romeinse periode. Er werd een algemene verwachting geformuleerd voor de perioden van de steentijden en de metaaltijden. Er werd verder onderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.¹⁸ Bij het onderzoek zijn drieënvijftig sporen aangetroffen, waarvan twee brandrestengraven uit de Romeinse periode, zes sporen uit de nieuwe tijd tot en met de nieuwste tijd en vier ongedateerde kolenbranderskuilen. Verder onderzoek ter hoogte van het projectgebied werd niet noodzakelijk geacht.¹⁹ Onderzoek naar de kolenbranderskuilen leverde volgende resultaten op: de resultaten passen in het beeld van de kolenbranderij in de ijzertijd en Romeinse periode in Vlaanderen. De keuze voor (bijna) uitsluitend eik als grondstof suggereert een bewuste keuze om hoogwaardige houtskool te verkrijgen. Het zal waarschijnlijk zijn gebruikt in de ijzerproductie of ijzerverwerking.²⁰

Archeologienota, Steneplein 10:

Er werd wederom een hoog archeologisch potentieel toegekend aan het projectgebied voor de Romeinse periode, maar ook sporen en/of vondsten uit vroegere of latere periodes werden niet

¹⁷ Thomas Pieters, Stefanie Sadones & Sarah Schellens, *Nota Everbeek, Mouterij te Brakel* (Gent, 2019).

¹⁸ Bert Acke, Bart Bartholomieux & Sarah Dalle, *Archeologienota Steneplein te Brakel* (Ingelmunster, 2016).

¹⁹ F. De Kreyger, S. Genbrugge & J. Hoorne, *Nota Steneplein te Brakel* (Adegem, 2019).

²⁰ F. De Kreyger & J. Hoorne, *Nota Steneplein te Brakel* (Adegem, 2021).

uitgesloten. Het plangebied kende echter geen verhoogd potentieel voor in situ bewaring van steentijd artefactensites. Verder onderzoek in de vorm van proefsleuven werd geadviseerd.²¹ Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat sporen aanwezig zijn vanaf de volle/late middeleeuwen (12de/14de eeuw) tot in de 20ste eeuw. Het sporenbestand was divers en bestond uit grachten/greppels, bewoningssporen (muurresten, uitbraaksporen, ...) en kuilen (zie CAI 981441). Voor het westelijk deel van het terrein werd een opgraving geadviseerd.²²

3.4.2 CAI Indicatoren

In de nabije omgeving van het plangebied werden in het verleden al enkele archeologische sites aangetroffen en onderzocht. Hieronder volgt een opsomming van de vondsten die het dichtst bij het projectgebied gelegen zijn.

In een straal van ca. 2km rondom het onderzoeksgebied zijn 14 gekende CAI-locaties waarvan 1 tot de steentijd gerekend wordt en 10 tot de Romeinse periode. In de meeste gevallen gaat het om resten van bouw materiaal uit de Romeinse periode. Opmerkelijk is de Depotvondst van Everbeek (ID 151574). Deze bestaat uit een concentratie van zilveren objecten. Verder is er ook één spoor uit de middeleeuwen teruggevonden. Tot slot is er nog een locatie met 5 munitiepatronen uit WOI gekend. In de tabel hieronder wordt een niet-exhaustieve lijst weergegeven van de CAI-locaties in de buurt van het projectgebied.

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
226896²³ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	0m	19 ^{de} eeuw	Verspreid 19 ^e -eeuws aardewerk
224822²⁴ Zie archeologienota Steneplein	20m W	Romeinse tijd	2 slecht bewaarde brandrestengraven: tijdens het couperen van één brandrestengraf werden achtentwintig scherven ingezameld. Alle scherven zijn zwaar verbrand maar in relatief goede conditie. Vijf van deze scherven zijn grijs aardewerk, gedraaid met een totaal

²¹ Bert Acke, Maarten Bracke & Paulien Fonteyn, *Archeologienota Steneplein 10 te Brakel (Moerbeke-Waas, 2020)*.

²² Bert Acke, Maarten Bracke, Paulien Fonteyn & Gwendy Wyns, *Nota Steneplein 10 te Brakel (Moerbeke-Waas, 2021)*.

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Mouterij [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226896> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

²⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steneplein [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224822> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

			gewicht van 41g. De volledige bodem van dit individu is bewaard en lijkt afkomstig te zijn van een kleine kruik. De overige drieëntwintig scherven zijn rood, gedraaid aardewerk waarvan drie scherven bodemfragmenten zijn. De scherven zijn te klein om te puzzelen waardoor de vorm niet achterhaald kan worden.
		Nieuwe tijd	Twee paalsporen en een kuil uit de nieuwe tijd tot de nieuwste tijd en recente paalsporen en kuilen.
		Ongedateerd	Vier ongedateerde kolenbranderskuilen.
981441²⁵ Zie archeologienota, Steneplein 10	50m W	Middeleeuwen	Archeologische sporen en uitgravingen, kuilen en aardewerk
		Nieuwe/nieuwste tijd	Kuilen, muurresten en aardewerk
		Ongedateerd	Grachten
210405²⁶ metaaldetectievondst	320m NW	WO I	5 patronen kaliber 303 Brits gemarkeerd J17VII vervaardigd door Birmingham metaal & Munitie Co. Ltd. in Birmingham in 1917. Een patroon is compleet, de andere 4 deels uit elkaar.
500264²⁷ Archeologische veldkartering	300m Z	Romeinse tijd	Vermoedelijke resten van een Romeinse villa

²⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steneplein 10 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/981441> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Bovenkwartier [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/210405> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

²⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Oolstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500264> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

500362²⁸ Archeologische veldkartering	520m Z	Romeinse tijd	Concentratie dakpanfragmenten.
500265²⁹ Archeologische veldkartering	740m ZW	Romeinse tijd	Romeinse bouwmaterialen
151574³⁰ Toevalsvondsten & erfgoedonderzoek	710m O	Midden- Romeinse tijd	- versierde zilveren kom - hengel, afkomstig van kom - 4 zilveren lepels - kom in terra nigra versierd met gladdingslijnen - zilveren koker - zilveren lepelsonde - fragment zilveren ring met intaglio - zilveren lingot - kop gouden haarspeld - stukje zilverblik - onbepaald object, sierstuk
500263³¹ Erfgoedonderzoek	700m O	Romeinse tijd	- spitsgracht - fragmenten van aardewerk (o.a. terra sigillata (Drag. 37), Pompejaans rood en gevernist aardewerk
500261³² Archeologische veldkartering	730m NO	Romeinse tijd	Romeinse bouwmaterialen
500113³³ Archeologische veldkartering	1,75km O	Romeinse tijd	- wandscherf van een Drag. 27 (terra sigillata in Centraal-Gallische techniek) - oorfragment en wandscherf oranje-rode kruikwaar - kleine concentratie dakpannen

²⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Lobe I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500362> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

²⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Pevenage I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500265> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

³⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Depotvondst Everbeek [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/151574> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

³¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steenberg / Fayte [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500263> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

³² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Fayte I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500261> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

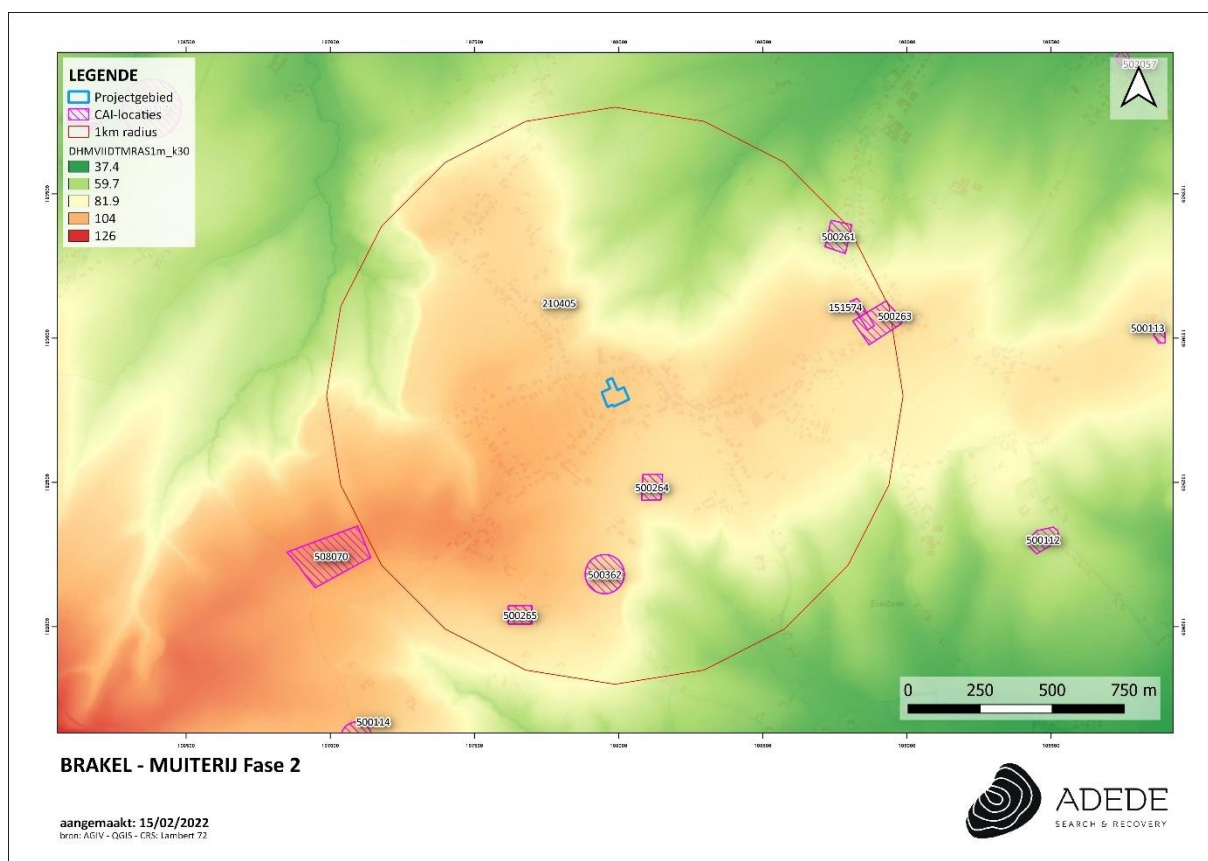
³³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Klaaie I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500113> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

			- sterke, ongeveer 10 m brede concentratie glauconiethoudende kiezelzandsteen, min of meer parallel met de aanpalende straat. De sterk afgeronde vorm van de zandstenen zou er kunnen op wijzen dat ze afkomstig zijn van een antieke bestrating, die min of meer parallel verloopt met de huidige aanpalende straat.
500112³⁴ Archeologische veldkartering	1,4km ZO	Romeinse tijd	- vermoedelijk een Romeinse villa - sterke concentratie bouwpuin: dakpanfragmenten, glauconiethoudende kiezelzandsteen en ijzerzandsteen - scherven van amforen, beige en oranje-rode kruikwaar en kookpotten
508070³⁵ Archeologische opgravingen, veldkartering en toevalsvondsten	970m ZW	Metaaltijden	Kuil: eerst als silo, later als afvalkuil gebruikt, met huttenleem en scherfjes in prehistorische techniek.
500114³⁶ Archeologische veldkartering	1,4km ZW	Steentijd Romeinse tijd	Enkele silexartefacten - vermoedelijk een Romeinse villa - concentratie bouwpuin: dakpanfragmenten, ijzerzandsteen en glauconiethoudende kiezelzandsteen - fragment van een maalsteen in harde zandsteen

³⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Plaatsbeke 1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500112> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

³⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Maandagstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/508070> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

³⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Trimont 1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500114> (Geraadpleegd op 27-10-2021)

Figuur 22. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

De geplande werken omvatten een tweede fase van een verkaveling. De eerste fase werd reeds archeologisch geëvalueerd door middel van een bureaustudie uitgevoerd door ABO en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door BAAC. Deze archeologienota behandelt fase 2, die een verkaveling in 9 loten omvat. De loten variëren in oppervlakte, van ca. 326m² (lot 4) tot ca. 853m² (lot 9). De loten zullen uitgeven op een nieuwe weg in KWS-verharding (bodemingreep van ca. 55cm diep), een verlenging van de reeds gerealiseerde weg tijdens fase 1. Net zoals bij fase 1 het geval was, zal onder het tracé een gescheiden riolering aangebracht worden. De weg zal een oppervlakte hebben van 717m². Ten noorden van de weg zal tevens een elektriciteitscabine van 18m² geplaatst worden. Verder zullen ophogingen tot ca. 60cm gebeuren om de loten bouwrijp te maken. Op die manier zijn de werken van die aard dat ze het potentiële bodemarchief kunnen beschadigen en/of vernielen. Lot 11 tot en met 14 zijn uit de verkaveling uit te sluiten.

Het projectgebied is gelegen op een gemiddelde hoogte van ca. +103m TAW. Zo is het gelegen in een hogere zone van het landschap. Het projectgebied wordt in het noorden en zuiden ingesloten door de Molenbeek (op respectievelijk ca. 500m en 700m afstand). Omdat het projectgebied op enige afstand van de beek gelegen is, richting de eigenlijke heuvelrug en dus niet in een gradiëntzone, kan op basis van deze landschappelijke situatie een **laag archeologisch potentieel aan het terrein toegekend worden wat de steentijden betreft.**

Een **hoog archeologisch potentieel** kan dan weer toegekend worden aan het projectgebied wat de **Romeinse en nieuwste tijd betreft.** De CAI-analyse getuigt immers van menselijke aanwezigheid tijdens de Romeinse periode in de omgeving van het plangebied. In de directe nabijheid van het terrein zijn zo sporen uit de Romeinse periode aangetroffen (bij een proefsleuvenonderzoek van De Logi & Hoorne). Op ca. 300m afstand van het projectgebied werden mogelijk ook resten van een Romeinse villa aangetroffen. Het verhoogde potentieel voor de nieuwste tijd kan gerelateerd worden

aan het feit dat de menselijke occupatie van de omgeving van het projectgebied een heropleving kende in de 19^e eeuw -en het aantreffen van 19^e -eeuws aardewerk door BAAC tijdens fase 1.

Echter dient opgemerkt te worden dat ook het aantreffen van sporen en/of vondsten uit andere perioden niet meteen uitgesloten kan worden. Wat de middeleeuwen en nieuwe tijd betreft, is er zo een verwachting naar sporen en/of vondsten die te relateren zijn aan de landbouw, dit gezien het feit dat de omgeving van het projectgebied een landelijk karakter had en de grond dienst deed als landbouwgrond.

De bodemkundige gegevens van het projectgebied zijn reeds gekend uit het proefsleuvenonderzoek van BAAC op de verkaveling die in het oosten op het projectgebied aansluit. Hierbij worden geen grootschalige verstoringen verwacht en kan steeds één archeologisch niveau verwacht worden tussen 40-60 cm diep.

Omdat er verder wel nog steeds een hoog potentieel is wat betreft de Romeinse en Nieuwe tijd, wordt door ADEDE bv een proefsleuvenonderzoek geadviseerd voor de rest van het projectgebied. Zo kan tegen een aanvaardbare kost het archeologisch potentieel van dit deel van het terrein verder in kaart gebracht worden. De modaliteiten worden uiteengezet in het Programma van Maatregelen.

5 Bibliografie

5.1 Archeologienota's

Acke B., Bartholomieux B. & Dalle S., 2016, Archeologienota Steneplein te Brakel (Oost-Vlaanderen), Monument Vandekerckhove Archeologisch rapport 2016K196, Ingelmunster.

Acke B., Bracke M. & Fonteyn P., 2020, Archeologienota Steneplein 10 te Brakel (Oost-Vlaanderen), Acke & Bracke Archeologisch Rapport 2020-039, Moerbeke-Waas.

Acke B., Bracke M., Fonteyn P. & Wyns G., 2021, Nota Steneplein 10 te Brakel (Oost-Vlaanderen), Acke & Bracke Archeologisch Rapport 2020-215, Moerbeke-Waas.

Caelen V., 2017, Archeologienota Muiterij te Brakel (Oost-Vlaanderen), ABO Archeologisch Rapport 372, Gent.

De Kreyger F. & Hoorne J., 2021, Nota Steneplein te Brakel (Oost-Vlaanderen), De Logi & Hoorne Rapport, Adegem.

De Kreyger F., Genbrugge S. & Hoorne J., 2019, Nota Steneplein te Brakel (Oost-Vlaanderen), De Logi & Hoorne Archeologisch Rapport 2018J354, Adegem.

Horemans B., 2020, Archeologienota Ronsestraat te Brakel (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 570, Gent.

Lemoine-Isabeau C., 1988, *La carte de Belgique et l'institut Cartographique Militaire (Dépot de la Guerre), 1830-1914*, Brussel.

Pieters T., Sadones S. & Schellens S., 2019, Nota Everbeek, Muiterij te Brakel (Oost-Vlaanderen), BAAC Archeologisch Rapport 2019-0342, Gent.

Vrielinck, 2018, *Grootse plannen. De kadastrale Atlas van België van P.C. Popp: genese en datering (1840-1880)*, Amsterdam.

Wellens-De Donder L., 1969, *Philippe Vandermaelen, 1795-1869*, Brussel.

5.2 Websites:

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14349>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/13207>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74112>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/73954>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/73955>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>
<https://bib.kuleuven.be>
<http://www.ngi.be>
<https://loket.onroenderfgoed.be>
<https://cai.onroenderfgoed.be>
<http://www.cartesius.be>
www.geopunt.be
www.geoportaal.be
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9520>
www.dov.vlaanderen.be

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 16 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 17 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 18 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 19 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 20 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 21 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 22 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 23 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 24 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 25 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret	- 28 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 29 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 31 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 32 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 33 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 34 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 35 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.	- 36 -
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.....	- 37 -
Figuur 20. Zuidelijk profiel 1 in WP2 tijdens het proefsleuvenonderzoek van BAAC.	- 38 -
Figuur 21. Noordelijk profiel 2 in WP1 tijdens het proefsleuvenonderzoek van BAAC.	- 39 -
Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 44 -